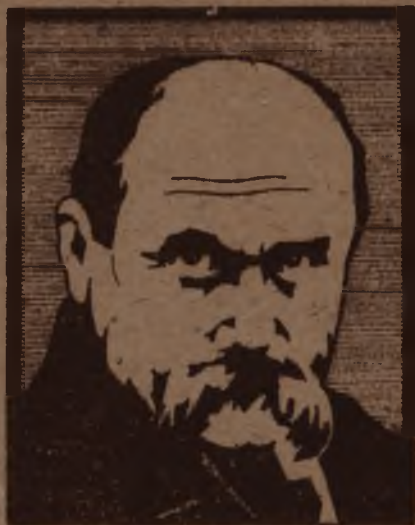


8513

КУДОЖНЯ БІБЛІОТЕКА



Т. ШЕВЧЕНКО

ДВОУ ЛІМ

НАЙМИЧКА

Т. ШЕВЧЕНКО

НАЙМИЧКА

8573



НБ ПНУС



8513

ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО
ХАРКІВ 1932 КИЇВ

Ч ₁	8513
Гельветико	
Наймичка	
У-К 1932	Окн.
Тварич	

8513

НАЙМИЧКА

ПОЕМА

У неділю вранці-рано
Поле крилося туманом;
У тумані на могилі,
Як тополя, похилилась
Молодиця молодая.
Щось до лона пригортає,
Та з туманом розмовляє:

„Ой, тумане, тумане,
Мій латаний талане!
Чому мене не сховаєш
Серед лану в тумані?
Чому мене не задавиш,
У землю не вдавиш?
Чому мені злої долі,
Чом віку не збавиш?
Ні, не дави, туманочку!
Сховай тільки в полі,

Щоб ніхто не знав, не бачив
Моеї недолі!
Я не одна — єсть у мене
І батько, і мати...
Єсть у мене... Туманочку!
Туманочку, брате!!
Дитя моє, мій синочку,
Нехрищений сину!
Не я тебе христитиму
На лиху годину;
Чужі люди христитимуть.
Я не буду й знати,
Як і зовуть!.. Дитя моє!
Я була багата...
Не лай мене! Молитимусь,
Із самого неба
Долю виплачу сльозами
І пошлю до тебе!"

Пішла полем ридючи,
В тумані ховалась,
Та крізь сльови тихесенько
Про вдову співала.
Як удова в Дунаєві
Синів поховала:
„Ой, у полі могила;

Там удова ходила, —
Там ходила, гуляла,
Трути-зілля шукала.
Трути-зілля на найшла,
Та синів двох привела,
В китаечку сповила
І на Дунай однесла:
„Тихий, тихий Дунай!
Моїх діток забавляй.
Ти жовтесенький пісок!
Нагодуй моїх діток.
Нагодуй і сповий
І собою укрій!“

Був собі дід та баба,
З давнього давна, у гаї над ставом,
Удвох собі на хуторі жили,
Як діточок двое,
Усюди обое.
Ще змалечку вдвох ягнята пасли,
А потім побралися.
Худоби діждалися,
Придбали хутір, став і млин,
Садок у гаї розвели
І пасіку чималу, —
Всього надбали.

Та діток бог-ма,
А смерть з косою за плечима.

Хто ж їх старість привітає,
За дитину стане?

Хто заплаче, поховає?

Хто душу пом'яне?

Хто поживе добро чесно

В добрую годину,

Згадає їх дякуючи,

Як своя дитина?..

Тяжко дітей годувати

У безверхій хаті,

А ще гірше старітися

У білих палатах,

Старітися, умирати,

Добро покидати

Чужим людям, чужим дітям

На сміх, на розтрату!

І дід, і баба у неділю

На призьбі вдвох собі сиділи

Гарненько, в білих сорочках.

Сіяло сонце, в небесах

Ані хмариночки, та тихо,

Та любо, як у раї.

Сховалося у серці лихо,
Мов звір у темнім гаї.

В такім раї чого б, бач-ся,
Старим сумувати?

Чи то давне яке лихо

Прикинулось в хаті?

Чи вчорашнє, задалене,

Знов поворушилось?

Чи ще тільки заклюнулось,

І рай запалило?

Не знаю, що і після чого

Старі сумують. Може, вже

Оце збираються до бога,

Та хто в далекую дорогу

Ім добре коней запряже?

„А хто нас, Насте, поховає,

Як умремо?“ — „Й сама не знаю!

Я все оце міркувала,

Та аж нудно стало:

Одинокі зостарілись...

Кому понадбали

Добра цього?“ — „Стривай лишень!

Чи чуєш? щось плаче

За ворітьми, мов дитина!

Побіжім лиш! Бачиш?—

Я вгадував, що щось буде!“ —
І разом схопились
Та до воріт. Прибігають...
Мовчки опинились:
Перед самим перелазом —
Дитина сповита,
Та не туго, й новенькою
Свитиною вкрита;
Бо то мати сповивала,
І літом укрила
Останньою свитиною!..
Дивились, молились
Старі мої. А сердешне
Неначе благає:
Випручало рученята
Й до їх простягає
Манюсінькі... І замовкло,
Неначе не плаче,
Тільки пхика. — „А що, Насте?
Я й казав! От бачиш!
От і талан, от і доля!
І не одинокі!
Бери ж лишень та сповивай!..
Ач яке, нівроку!
Неси ж в хату, а я верхи
Кинусь за кумами

В Городище“.

Чудно якось
Діється між нами!
Один сина проклинає;
З хати виганяє;
Другий свічку, сердешний,
Потом заробляє
Та ридаючи становить
Перед образами:
Нема дітей!.. Чудно якось
Діється між нами!

Аж три пари на radoщах
Кумів назбирали,
Та ввечорі й охристили
І Марком назвали.
Росте Марко. Старі мої
Не знають, де діти,
Де посадить, де воложить
І що з ним робити.
Минає рік. Росте Марко,
І дійна корова
У розкоші купається.
Аж ось чорноброва
Та молода, білолиця
Прийшла молодиця

На той хутір благодатний
У найми проситьсья.

„А що ж?“ — каже: „возьмем, Насте!“
„Возьмемо, Трохиме.
Бо ми старі, нездужаєм,
Та таки й дитина,
Хоча воно вже підросло,
Та все ж таки треба
Коло його піклуватись“.
„Та воно то треба,
Бо й я свою вже часточку
Прожив, слава богу,
Підтоптався. Та що ж тепер,
Що візьмеш, небого?
За рік, чи як?“ — „А що дасте“...
„Е, ні! треба знати, —
Треба, дочко, лічить плату,
Зароблену плату;
Бо сказано: хто не лічить,
То той і не має.
Так отак хіба, небого:
І ти нас не знаєш,
Ні ми тебе; а поживеш,
Роздивишся в хаті,
Та й ми тебе побачимо, —

Отоді й за плату.
Чи так, дочко?“ — „Добре дядьку!
„Просимо ж у хату!“

Поеднались. Молодиця
Рада та весела,
Ніби з паном повінчалась,
Закупила села!
І у хаті, і надворі,
І коло скотини
Увечорі і вдосвіта;
А коло дитини
Так і пада ніби мати!
В будень і в неділю
Й головоньку йому змие,
Й сорочечку білу
Щодень божий надіває:
Грається, співає,
Робить возики, а в свято
То й з рук не спускає.
Дивуються старі мої
Та моляться богу.
А наймичка невсипуща
Щовечір, небога,
Свою долю проклинає,
Тяжко-важко плаче;

І ніхто того не чує,
Не знає й не бачить.
Опріч Марка маленького.
Так воно не знає,
Нащо наймичка сльозами
Його умиває;
Не зна Марко, за що вона
Так його цілує,
Сама не з'їсть і не доп'є —
Його нагодує.
Не зна Марко, як в колисці
Часом серед ночі
Прокинеться, ворухнеться,
То вона вже скочить,
І укриє й перехрестить,
Тихо заколише:
Вона чує з тієї хати,
Як дитина дише.
Вранці Марко до наймички
Ручки простягає,
І „мамою“ невсипущу
Ганну називає.
Не зна Марко, росте собі,
Росте, виростає.
Чимало літ перевернулось,
Води чимало утекло;

І в хутір лихо завернуло
І сліз чимало привнесло.
Бабусю Настю поховали
І ледве-ледве одволали
Трохима діда. Прогуло
Прокляте лихо, та й заснуло.
На хутір знову благодать
З-за гаю темного вернулась
До діда в хату спочивать.

Уже Марко чумакує,
І восени не ночує
— Ні під хатою, ні в хаті, —
Когонєбудь треба сватать!

„Кого ж би тут?“ — старий дума
І просить поради
У наймички. А наймичка
До царівни б рада
Слать старости. „Треба Марка
Самого спитати“.
„Добре, дочко, питаємо
Та й будемо сватать“.
Розпитали, порадилися,
Та й за старостами
Пішов Марко. Вернулися

Люди з рушниками,
З святим хлібом обміненим.
Панну у жупані,
Таку кралю висватали,
Що хоч за гетьмана,
То не сором. Отаке то
Диво запопали!
„Спосибі вам!“ старий
каже, —

„Тепер, щоб ви знали,
Треба краю доводити,
Коли й де вінчати,
Та й весілля! Та ще ось що:
Хто в нас буде мати?
Не дожила моя Настя!..“
Та й заливсь сльозами,
А наймичка у порогу
Вхопилась руками
За одвірок, та й зомліла.
Тихо стало в хаті;
Тільки наймичка шептала:
„Мати... мати... мати...!“

Через тиждень молодиці
Коровай місили
На хуторі. Старий батько

З усієї сили
З молодицями жартує,
Та двір вимітає,
Та прохожих, проїзжачих
На двір закликає,
Та вареною частує,
На весілля просить.
Аж танцює, а самого
Ледве ноги носять.
Скрізь гармидер та реготня
В хаті і надворі,
І жолоби викотили
З нової комори.
Скрізь порання: печуть, варять,
Вимітають, миють...
Та все чужі. Де ж наймичка?
На прощу у Київ
Пішла Ганна. Благов старий,
А Марко аж плакав,
Щоб була вона за матір.
„Ні, Марку! ніяко
Мені матір'ю сидіти:
То багаті люди,
А я наймичка... ще й з тебе
Сміятися будуть.
Нехай бог вам помагає!“

Піду помолюся
Усім святим у Києві,
Та й знову вернуся
В вашу хату, як приймете!
Поки маю сили,
Трудитимусь... Чистим серцем
Поблагословила
Свого Марка... Заплакала
Й пішла за ворота.

Розвернулося весілля,
Музикам робота
І підковам. Вареною
Столи й лави миють,
А наймичка шкандибає,
Поспішає в Київ.
Прийшла в Київ, не спочила.
У міщанки стала,
Найнялася носить воду,
Бо грошей не стало
На акафист у Варвари.
Носила, носила.
Кіп із вісім заробила
Й Маркові купила
Святу шапочку в печерах
У Йвана святого,

Щоб голова не боліла
В Марка молодого;
І перстеник у Варвари
Невістці достяла,
І, всім святим поклонившись
Додому верталась.

Вернулася. Катерина
І Марко зустріли
За ворітьми, ввели в хату
Й за стіл посадили;
Напували й годували,
Про Київ питали,
І в кімнаті Катерина
Одпочить послала.
„За що вони мене люблять?
За що поважають?
О, боже мій милосердний!
Може, вони знають...
Може вони догадались?..
Ні, не догадались —
Вони добрі..“ І наймичка
Тяжко заридала.

Тричі крига замерзала,
Тричі й розтавала, —

Тричі наймичку у Київ
Катря проводжала,
Так як матір. І в четвертий
Провела небогу
Аж у поле, до могили,
І молила бога,
Щоб швидченько верталася,
Бо без неї в хаті
Якось сумно, ніби мати
Покинула хату.

Після Пречистої, в неділю,
Та після першої Трохим
Старий сидів в сорочці білій,
В брилі на призьбі. Перед ним
З собакю онучок грався,
А внучка в юпку одяглась
У мамину і ніби йшла
До діда в гості. Засміявсь
Старий і внуку привітав,
Неначе справді молодицю:
„А де ж ти діла паляницю?
Чи, може, в лісі хто одняв?
Чи попросту — забула взяти?
Чи, може, ще й не напекла?
Е, сором, сором! лепська мати!“

Аж зирк! — і наймичка ввійшла
На двір. Старий побіг стрічати
З онуками свою Ганну.
„А Марко в дорозі?“ —
Ганна діда питається.
„В дорозі ще й досі!“
„А я ледве доплелася,
До вашої хати,
Не хотілось на чужині
Одній умирати!
Коли б Марко діждатися!
Так щось тяжко стало...“
І онучатам із клунка
Гостинці виймала:
І хрестики, і дукачки,
Й намиста разочок
Яриночці, і червоний
З фольги образочок;
А Карпові соловейка
Та коників пару;
І четвертий уже перстень
Святої Варвари
Катерині; а дідові
Із воску святого
Три свічечки; а Маркові
І собі нічого

Не принесла: не купила,
Бо грошей не стало,
А заробить нездужала.
„А ось ще осталося
Півбубличка!“ Й по

шматочку

Дітям розділила.

Ввійшла в хату. Катерина
Йй ноги умила
Йй полуднувать посадила.
Не пила йй не їла
Моя Ганна, — „Катерино!
Коли в нас неділя?“
„Післязавтра“. — „Треба буде
Акафист найняти
Миколаєві святому
Йй на часточку дати, —
Бо щось Марко забарився...
Може, де в дорозі
Занедужав, сохрани бже!“
Йй покапали сльози
З старих очей замучених.
Ледве-ледве встала
Йй-за стола. „Катерино!
Не та я вже стала:

Зледашшла, нездужаю
І на ноги стати!
Тяжко, Катре, умирати
В чужій, теплій хаті!“

Занедужала небога.
Уже й причащали,
Йй маслосвятіє справляли.
Ні, не помагало!
Старий Трохим на надвір'ю
Мов убитий ходить;
Катерина з болящої
І очей не зводить;
Катерина коло неї
І днює йй ноче.
А тим часом сичі вночі
Недобре вішують
На коморі. Болящая
Щодень, щогодина
Ледве чути питається:
„Доню, Катерино!
Що, ще Марко не приїхав?
Ох, як би я знала,
Що діждуся, що побачу,
То ще б підождала!“

Іде Марко з чумаками,
Ідучи співає,
Не поспіша до господи,
Воли попасає.
Везе Марко Катерині
Сукна дорогого,
А батькові шитий пояс
Шовку червоного,
А наймищі на очіпок
Парчі золотої
І червону добру хустку
З білою габою,
А діточкам черевички
Фиг та винограду,
А всім вкупі червоного
Вина з Цареграду
Відер з трое у барилі,
І кав'яру з Дону, —
Всього везе, та не знає,
Що діється дома!

Іде Марко, не журиться,
Прийшов, слава богу!
І ворота одчиняє,
І молиться богу.
„Чи ти чуєш, Катерино?“

Біжи зустрічати,
Уже прийшов! Біжи швидше,
Швидше веди в хату!
Слава тобі, спасителю!
Насилу дждала!
І „Отче наш“ тихо-тихо,
Мов крізь сон, читала.
Старий воли випрягає,
Занози ховає
Мережані, а Катруся
Марка оглядає.
«А де ж Ганна, Катерино?
Я пак і байдуже!
Чи не вмерла?» — „Ні, не вмерла,
А дуже нездужа.
Ходім лишень в малу хату,
Поки випрягає
Батько воли; вона тебе,
Марку, дожидає“.
Ввійшов Марко в теплу хату
І став у порога —
Аж алякався... Ганна шепче:
„Слава... слава богу!
Ходи сюди, не лякайся!
Вийди, Катре, з хати!
Я щось маю розпитати

Дещо розказати".
Вийшла з хати Катерина,
А Марко схилився
До наймички у голови.
„Марку! Подивися,
Подивися ти на мене!
Бач, як я змарніла?
Я не Ганна, не наймичка.
Я...“ Та й зацікавилася.
Марко плакав, дивувався.
Знов очі відкрила,
Пильно-пильно подивилася, —
Й сльози покотились.
„Прости мене! Я каралась
Весь вік в чужій хаті...
Прости мене, мій синочку!
Я... я твоя мати!“
Та й замовкла... Марко слухав,
І земля дрижала.
Прокинувся... До матері —
А мати вже спала!

1845. 13. XI.

Перелік

НБ ПНУС



8513

Ціна 10 коп.

Державне видавництво

„ЛІТЕРАТУРА І МИСТЕЦТВО“

Харків, Сергіївський майд., буд. ДВОУ № 5.

МАСОВА ХУДОЖНЯ БІБЛІОТЕКА

вийшли з друку:

- Алешко В. „Моторний“. „ЛІМ“, Харк. 31 р., ст. 39,
ц. 12 коп.
- Байдебуря П. „Біля врубонки“. Опов. „ЛІМ“,
Х. 31 р., ст. 31, ц. 10 к.
- Бібік О. „З фільму моєї пам'яті“, пер. з рос.
„ЛІМ“, Х. К. 31 р., ст. 70, ц. 15 к.
- Бібік О. „Кличук“. Повість, пер. з рос. „ЛІМ“,
Хар. 32 р., ст. 89, ц. 25 к.
- Гедоні А. „Михайло Дері і його сини“. „ЛІМ“,
Х. 31 р., ст. 75, ц. 15 к.
- Гойдар К. „Застіжки Сун-Фо“. „ЛІМ“, Х. К. 31 р.,
ст. 29, ц. 40 к.
- Добровольський С. „Шоста ударна“. „ЛІМ“,
Х. К. 31 р., ст. 127, ц. 30 коп.
- Егарт М. „Комуна“ — „Італій йурт“, пер. з рос.
„ЛІМ“, Х. К. 31 р., ст. 31, ц. 12 к.
- Іллеш Б. „Борг червоних“. „ЛІМ“, Х. К. 31 р., ст. 18,
ц. 5 к.

НБ ПНУС



8513

